

ЧАСТОТНІ СЛОВНИКИ КОМЕНТАБЕЛЬНИХ ДІЄСЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена проблемі укладання частотних словників коментабельних дієслів англійської мови на матеріалі трьох субмов та з'ясуванню реалізації імовірнісних диференціальних ознак коментабельних дієслів у цих субмовах.

Інтерес до укладання і використання частотних словників (ЧС) пов'язаний, насамперед, з необхідністю глибше пізнати закономірності функціонування певних мовних одиниць у тексті. ЧС можна використовувати і "для відбору лексичного мінімуму при вивченні даної мови як іноземної, і для створення ефективних систем стенографії, і для стилістичних студій, і для атрибуції невідомих рукописів, і для автоматичного опрацювання текстової інформації" [1:3]. ЧС складаються для різноманітних одиниць мови: сполучень фонем, складів, морфем, речень та ін. ЧС дають можливість детального вивчення структури тексту. Дуже часто за допомогою ЧС робиться лексикологічний аналіз текстів. Зараз існує велика кількість ЧС із частотними характеристиками різних національних мов, різних субмов. Видані як одномовні ЧС, так і двомовні, і навіть трьохмовні ЧС [2; 3; 4].

Мета нашої роботи полягає у спробі укласти частотні мікрословники коментабельних дієслів (КД) у різних субмовах та у з'ясуванні реалізації імовірнісних диференціальних ознак КД у цих субмовах., оскільки ми розглядаємо коментабельність [5:86] як одну з імовірнісних диференціальних ознак, що протиставляють субмови,

Ця мета зумовила вирішення таких завдань:

- 1) розглянути принципи складання частотних словників;
- 2) укласти частотні мікрословники КД субмов авторського мовлення, діалогічного мовлення та міжнародної хроніки;
- 3) з'ясувати реалізацію імовірнісних диференціальних ознак КД у цих субмовах.

ЧС відрізняються від інших видів словників тим, що до них включають лише ті лінгвістичні одиниці, які трапляються в досліджуваному матеріалі, та поруч із лінгвістичною одиницею зазначається частота її вживання в цьому тексті (або текстах) [6:33].

Якщо ЧС укладаються на вибірці більше 1 млн слововживань, то це великі ЧС; на вибірці від 999 до 400 тисяч слововживань – середні ЧС; на вибірці від 399 до 100 тисяч – невеликі ЧС; на вибірці менше 100 тисяч – частотні мікрословники.

ЧС можуть бути укладені або за алфавітом, або за рангом. В алфавітний ЧС включаються всі одиниці підрахунку, а в ранговий – ті, що вище за певний поріг частоти.

За обсягом ЧС поділяють на повні й неповні. У повних ЧС наводяться списки всіх одиниць підрахунку, що зустрілися у вибірці (навіть якщо вони зустрілися лише один раз). Неповні ЧС мають задані автором пороги частоти досліджуваних одиниць. Ці пороги коливаються в значному діапазоні.

Принцип побудови частотного словника полягає у розміщенні лексичних одиниць за зменшенням частот, починаючи з найбільшої. Перед словом зазначається його ранг (R) (найбільш частотна одиниця отримує ранг 1, наступна за частотою – ранг 2 і т.д.), потім за словом подається власне його частота (F) та показник розповсюдженості слова (I) в усіх досліджених текстах, який виражається в дрібних числах. Показник розповсюдженості дорівнює частці від ділення кількості джерел, в яких зустрілося це слово, на загальну кількість досліджуваних джерел. Величина показника розповсюдженості свідчить про те, якою мірою ця лексична одиниця характерна для досліджуваного корпусу текстів.

Якщо дві або декілька лексичних одиниць мають однакову частоту, то вони отримують ранги з інтервалом, який дорівнює кількості лексичних одиниць з цією частотою. Це означає, що будь-яка лексична одиниця може мати будь-який ранг у зазначеному інтервалі. Слова з однаковим рангом розміщуються за алфавітом.

У нашому дослідженні загальний об'єм вибіркового корпусу склав 30000 дієслів із 30 джерел - по 1000 дієслів із 10 джерел для кожної з трьох субмов: авторського мовлення (АМ), діалогічного мовлення (ДМ) та міжнародної хроніки. Матеріалом дослідження стали твори британських та американських письменників II половини XX століття (John Fowles, Irwin Shaw, Anne Weale та ін.) та британські і американські газети того ж періоду (USA Today, The Guardian Weekly, International Herald Tribune та ін.). У результаті аналізу зазначених джерел було отримано 438 КД для АМ, 1455 КД для ДМ та 1457 КД для міжнародної хроніки.

На основі цих даних укладено частотні мікрословники КД англійської мови для кожної з трьох субмов. У нашому випадку мікрословник неповний, з порогом частоти – 10.

Таблиця 1.

Частотний мікрословник КД англійської мови субмови АМ художньої прози

R	W	F	I
1	to know	98	1
2	to think	41	1
3	to say	38	0,5
4	to tell	24	0,8
5	to realize	23	0,9
6	to feel	17	0,8
7	to see	16	0,6
8-9	to hope to mean	13	0,7 0,6
10	to wish	12	0,7
11	to find (out)	10	0,4

Таблиця 2.

Частотний мікрословник КД англійської мови субмови ДМ художньої прози

R	W	F	I
1	to think	501	1
2	to know	179	1
3	to say	170	1
4-5	to hope	66	1
	to tell		1
6	to suppose	55	0,9
7	to believe	48	0,9
8	to mean	46	1
9	to wish	30	0,8
10	to feel	23	0,8
11	to hear	22	0,7
12	to guess	19	0,6
13	to realize	17	0,6
14	to bet	15	0,7
15	to understand	14	0,6
16	to see	13	0,6
17-18	to expect	10	0,4
	to suggest		0,7

Таблиця 3

Частотний мікрословник КД англійської мови субмови міжнародної хроніки

R	W	F	I
1	to say	609	1
2	to think	60	1
3	to believe	58	1
4	to tell	39	0,8
5	to suggest	38	1
6	to claim	37	0,8
7	to mean	34	1
8	to show	31	1
9	to hope	30	1
10	to know	29	1
11	to announce	28	0,8
12	to note	24	0,6
13	to find	23	0,9
14	to add	20	0,8
15	to point	19	0,5
16	to warn	18	0,6
17	to indicate	17	0,7
18-19	to admit	16	0,7
	to agree		0,6
20	to argue	13	0,8
21-23	to estimate	12	0,5

	to feel		0,5
	to stress		0,4
24	to confirm	11	0,7
25	to fear	10	0,7
26-28	to doubt to insist to state	8	

Таблиця 4.

Розподіл частот та рангів у лексичі в досліджених текстах

АМ			ДМ			Міжнародна хроніка		
Ранг	Частота	Кількість слів	Ранг	Частота	Кількість слів	Ранг	Частота	Кількість слів
1	98	1	1	501	1	1	609	1
2	41	1	2	179	1	2	60	1
3	38	1	3	170	1	3	58	1
4	24	1	4-5	66	2	4	39	1
5	23	1	6	55	1	5	38	1
6	17	1	7	48	1	6	37	1
7	16	1	8	46	1	7	34	1
8-9	13	2	9	30	1	8	31	1
10	12	1	10	23	1	9	30	1
11	10	1	11	22	1	10	29	1
			12	19	1	11	28	1
			13	17	1	12	24	1
			14	15	1	13	23	1
			15	14	1	14	20	1
			16	13	1	15	19	1
			17-18	10	2	16	18	1
						17	17	1
						18-19	16	2
						20	13	1
						21-23	12	3
						24	11	1
						25	10	1

Як бачимо, частотні мікрословники КД кожної субмови суттєво відрізняються один від одного кількістю та інвентарем дієслів, які входять до його складу. Це дозволяє розглядати ці показники як реалізацію імовірнісних диференціальних ознак КД у цих субмовах. Загалом КД субмови АМ художньої прози характеризуються набагато меншою частотою вживання порівняно з ДМ та міжнародною хронікою. Порівняємо, наприклад, вживання в усіх трьох субмовах дієслова *to think* як коментабельного. В ДМ частота вживання цього дієслова 501 раз, в міжнародній хроніці вона у вісім разів менша – 60, а в АМ вона майже в 1,5 рази менша за частоту вживання в міжнародній хроніці та в 12 разів менша за частоту вживання в ДМ (41). Як зазначає О.В. Прокопенко, це дієслово має валентність на судження, думки, припущення [7:8], а отже, цілком зрозуміла найбільша частотність його коментабельного вживання в ДМ, де учасники діалогу часто вживають це слово. Наприклад:

So I think the writer would make him telephone the publishers. (John Fowles)

And Gallagher thought you'd come to get him. (James Murphy)

I don't think I'll ever be in the country by then. (Irwin Shaw)

Підвищена частотність вживання КД *to say* в міжнародній хроніці (609) порівняно з ДМ (170) та АМ (38) пояснюється, напевно, тим, що це дієслово вживається як коментабельне для введення непрямой мови. Наприклад:

...Rogoff said that it may be better to compare output in one quarter to output in the same quarter of the previous year. (IMF Survey)

He said that NATO had resorted to force only after "extensive and repeated efforts" to secure a peaceful solution of the crisis. (The Daily Telegraph)

Щодо КД *to wish*, то воно найбільш уживане в ДМ (30), в АМ воно має вдвічі меншу частоту вживання (12), в міжнародній хроніці воно трапилося лише два рази. Можливо, це пов'язано з семантикою цього дієслова, адже в міжнародній хроніці такі дієслова, як *to wish*, *to want*, *to warn* в якості коментабельних вживаються набагато рідше, ніж такі, як *to say*, *to tell*, *to think* тощо. Наприклад:

I wish I had your job. (Len Deighton)

I wish you would describe it to me... (Anne Weale)

Отже, як свідчить фактичний матеріал, різні КД мають різну частоту вживання.

На підставі вищевикладеного ми можемо зробити такі висновки:

- 1) частотні мікрословники КД кожної субмови суттєво відрізняються один від одного кількістю та інвентарем дієслів, які входять до його складу;
- 2) за кількістю та інвентарем КД субмова АМ становить опозицію ДМ та міжнародній хроніці;
- 3) інвентар та частота КД кожної субмови залежить від певних чинників.

На наступному етапі планується з'ясувати чинники, що впливають на вживання тих чи інших КД у різних субмовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Перебийніс В.С., Муравицька М.П., Дарчук Н.П. Частотні словники та їх використання. – К.: Наук. думка, 1985. – 204 с.
2. Частотный англо-русский словарь-минимум газетной лексики / Сост. П.М. Алексеев, Л.А. Турыгина. – М.: Воениздат, 1984. – 312 с.
3. Частотный англо-русско-немецкий словарь по управлению / Сост. Г.В. Басовская. – М.: Аланс, 1994. – 352 с.
4. Частотный англо-русский словарь: Подъязык истории / Сост. В.Н. Безбородова, О.А. Острикова. –Л.: Изд-во ЛГУ, 1984. – 135 с.
5. Косенко О.П. Проблема семантичної класифікації коментабельних дієслів // Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки. – 2003. – № 2. – С. 85-89.
6. Использование ЭВМ в лингвистических исследованиях / (Т.А. Грязнухина, Н.П. Дарчук, Н.Ф. Клименко и др.; Отв. ред. В.И. Перебийнос). – К.: Наук. думка, 1990. – 228 с.
7. Прокопенко А.В. семантико-синтаксическая организация предложений с пропозициональными глаголами знания, ползания и воображения в современном английском языке: Автореф. дис...канд. филол. наук: 10.02.04. – Иркутск, 1992. – 24 с.

Матеріал надійшов до редакції 1.04.2004 р.

Косенко О.П. Частотные словари коментабельных глаголов английского языка.

Статья посвящена проблеме составления частотных словарей коментабельных глаголов английского языка. Исследуется реализация вероятностных дифференциальных признаков коментабельных глаголов на материале разных подъязыков.

Kosenko O.P. Frequency Dictionaries of Commentable Verbs.

The article is dedicated to the problem of compiling frequency dictionaries of commentable verbs in English. The realization of probabilistic differential signs of commentable verbs in different sublanguages is examined.